

**ТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Порівняльний аналіз політичних інститутів та систем

Освітня програма 052 Політологія. Національна безпека

Спеціальність 052 Політологія

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри політології
Протокол № 1 від “29” серпня 2022 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Порівняльна політологія
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Викладач (-і)	Москалюк Михайло Федорович
Контактний телефон викладача	067 907 94 56
E-mail викладача	moskaljuk62@ukr.net
Формат дисципліни	2. Вибіркові навчальні дисципліни 2.2 Цикл професійної підготовки
Обсяг дисципліни	180 год.; кількість кредитів ECTS – 6
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	вівторок, 15.00 год. – 17.00 год.
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна “Порівняльний аналіз політичних інститутів та систем” покликана ознайомити студентів із місцем порівняльного аналізу в системі політичної науки та методикою застосування компаративних методів у професійній діяльності фахівця-політолога. Пропонований навчальний курс розкриває зміст теоретико-методологічних засад порівняльної політології, дозволяє здійснювати компаративний аналіз політичних систем, політичних процесів та інститутів.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><i>Метою викладання</i> навчальної дисципліни є ознайомлення студентів із специфікою компаративістики як важливої передумови професійного становлення політолога, надання їм необхідних знань для здійснення фахового порівняльного аналізу на основі сучасних підходів, що охоплюють індекси, вимірювальні показники та інші механізми компаративістики.</p> <p><i>Завдання:</i> оволодіння студентами понятійно-категоріальним апаратом та науковим інструментарієм порівняльної політології, з’ясування особливостей її становлення як науки, розкриття основних методик вивчення та типології політичних інститутів і процесів, представлення послідовних ходів порівняльного аналізу, визначення ролі та місця політологічного знання у формуванні сучасних гуманітарних уявлень про світ і людину.</p>	
4. Компетентності	
<p><i>Інтегральна компетентність:</i> Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосовуванням теорій та методів політичної науки.</p> <p><i>Загальні компетентності:</i></p>	

Знання предметної області та розуміння професійної діяльності;

-здатність спілкуватися іноземною мовою;

-здатність бути критичним і самокритичним;

-здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

-здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;

-здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

-здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні компетентності):

-здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат порівняльної політології;

-здатність описувати, пояснювати й порівнювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;

-здатність застосовувати інструментарій порівняльної політології у фаховій діяльності;

-здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у компаративному аспекті та в різних контекстах їх функціонування;

-здатність на основі порівняльної методології аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні;

-здатність застосовувати теорії та методи порівняльної політології у професійній діяльності;

-здатність виокремлювати актуальні питання порівняльної політології як науки,;

-здатність класифікувати політичні інститути, процеси та системи,

-здатність використовувати на практиці набуті знання при написанні курсових та дипломних робіт, проведенні науково-дослідної роботи.

5. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:

- предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності;

-предмет та об'єкт курсу, основні поняття і категорії;

-місце порівняльного аналізу в системі політичної науки;

-теоретико-методологічні засади компаративістики

-сутність та трансформацію концепцій порівняльного методу;

-основні характеристики та тенденції розвитку політичних інститутів;

-базові інструменти порівняльного аналізу щодо політичних систем, інститутів та процесів;

-основні соціополітичні поділи;

-форми участі громадян у політичних процесах.

вміти:

--вміти критично мислити у сфері професійної діяльності;

-мати навички професійної комунікації;

-вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

-фахово використовувати понятійний апарат порівняльної політології;

-застосовувати набуті теоретичні знання для здійснення порівняльного аналізу політичних процесів, політичних інститутів, систем та режимів, виявляти спільні та відмінні риси;

-класифікувати політичні інститути, політичні, партійні та виборчі системи і політичні режими, форми державного правління та устрою;

-порівнювати політичні інститути, політичні системи та процеси в Україні та країнах світу;

-прогнозувати основні напрями та тенденції розвитку політичних процесів;

-вміти описувати, пояснювати й порівнювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;

-вміти аналізувати та порівнювати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;

-вміти аналізувати у порівняльному аспекті публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні;

-застосовувати теорії та методи порівняльної політології у професійній діяльності;

-конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати порівняльні політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
8-й семестр	052 Політологія	IV курс	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання

Тема 1. Вступ до курсу. Теоретико-методологічні засади порівняльного аналізу	лекція, 2 год., семінарське заняття 2 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Білюс А. Політико-правові системи: світ і Україна: Навч. посібник. К., 2000. 2. Зіллер Жак. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз. – К., 1996. 3. Лісничий В.В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: Навчальний посібник. – 2-ге видання, К., 2004. 4. Москалюк М. Порівняльна політологія: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2013. 5. Мангейм Дж., Рич Р. Політологія. Методи дослідження. Пер. с англ. .1999. 6. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. К., 2004. 7. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів, 2004. 8. Ткач О.І. Еволюція порівняльної політології: історичні періоди. Вісник Київського національного університету: філософія і політологія. 2003. №49. 	підготовка конспекту лекції і семінарського заняття 4 год.	4 год. (вибірково, під час опитування на семінарі).	лютий 2024 р.
Тема 2. Політичні системи та їх середовище в порівняльному аналізі	лекція 2 год., семінарське заняття, 2 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Андресюк Б.П. Місцеве самоврядування в сучасній Україні: проблеми і перспективи. К., 1997. 2. Зіллер Жак. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз. – К., 1996. 3. Європейська хартія про місцеве самоврядування. – Страсбург, 1990. 4. Кампо В. Місцеве самоврядування за рубежом. Політика і час. 1993. №12. 5. Курас І. Федерація чи унітарна держава. Політика і час. 1993. № 6. 6. Телешун С. Державний устрій України: проблеми політики, теорії і практики. – Івано-Франківськ, 2000. 7. Уотс Рональд Л. Федеративні держави / Перекл. з англ. Р. Ткачук. – Харків, 2002. 	підготовка конспекту лекції і семінарського заняття, 4 год.	6 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	лютий 2024 р.
Тема 3. Основні засади соціополітичних поділів як підстави порівняльного аналізу	лекція, 2 год., семінарське заняття, 2 год.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Варзар І.М. Політична етнологія як наука. К., 1994. 2. Войналович В.А. Партійно-державна політика щодо релігій та релігійних інституцій в Україні 1940-1960-х років: політологічний дискурс. К., 2005. 3. Дністрянський М.С. Україна в політико-географічному вимірі. Львів, 2000. 	підготовка конспекту лекції і семінарського заняття, 4 год.;	4 б. (вибірково, під час опитування на семінарі)	березень 2024 р.

		<p>4. Котигоренко В.О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт. К.,2004.</p> <p>5. Нельга О.В. Теорія етносу: Курс лекцій. К.,1997.</p> <p>6. Основи етнодержавознавства. Підручник І За ред. Ю. І. Римаренка. К., 1997.</p> <p>7. Шуба О. Релігія в етнонаціональному розвитку України (політологічний аналіз). К.,1999.</p>			
<p>Тема 4. Порівняльний аналіз політичних інститутів глави держави та парламентаризму в країнах Європи та США</p>	<p>лекція, 2 год. семінарське заняття, 2 год.</p>	<p>1. Батенко Т. Королі СНД: Портрети 12 президентів (тенденції та закономірності розвитку в пострадянському просторі). Львів,2000.</p> <p>2. Белов Д.М. Порівняльно-правовий аналіз інституту президентства України та Франції. К.,2005.</p> <p>3. Довгань В.М. Європейський парламент. Правовий статус і компетенція в системі органів Європейського Союзу. К.,2004.</p> <p>4. Інститут президентства у світі. Хто є хто// Упор. Романюк А., Скочиляс Л., Шведа Ю. Львів,1999.</p> <p>5. Зіллер Жак. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз. К.,1996.</p> <p>6.Кармазіна М. Деякі особливості президентства на пострадянському просторі (1994-2004). Політичний менеджмент. 2005. №3.</p> <p>7. Кармазіна М. Президентство: український варіант. К., 2002.</p> <p>8. Москалюк М. Інститут президентства в Україні та Чеській Республіці: порівняльний аналіз. “Політичне життя”. Донецький національний університет ім. Василя Стуса. 2017. №4</p> <p>9. Інститут президентства в сучасних політичних системах: конституційно-правові, статусно-рольові та владно-функціональні характеристики // Прикарпатський вісник НТШ. Думка. – 2018. – №5 (49). – С. 72–84;</p> <p>10. Інститут президентства України в контексті політичних криз 2004 та 2013–2014 рр.: фактори впливу і трансформації // Прикарпатський вісник НТШ Думка. – 2018. – №6 (50).</p>	<p>підготовка конспекту лекції і семінарського заняття, 4 год.;</p>	<p>4 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).</p>	<p>березень 2024 р.</p>

		<p>11. Моделі президентського правління. Вісник Прикарпатського університету. Політологія.-Івано-Франківськ, 2018. №12. Т.1.С. 113 -123</p> <p>12. Неформальні практики у функціонуванні інституту президентства України (1991 – 2014 рр.). Вісник Прикарпатського університету. Політологія. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: Плай, 2019. Вип.13. -С. 119-128;</p> <p>13. Журавський В. С. Парламентаризм в Україні: досвід і практика. К.,1991.</p> <p>14. Журавський В. Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми). К.,2001.</p>			
Тема 5. Порівняльна характеристика інститутів виконавчої влади в країнах Європи та США	лекція, 2 год., семінарське заняття, 2 год.	<p>1. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу: Навч посібн. К.,2006.</p> <p>2. Зіллер Жак. Політико-правові системи країн ЄС. Порівняльний аналіз. К.,1996.</p> <p>3. Європейський Союз: словник-довідник / ред.-упоряд. М.Марченко. К.,2006.</p> <p>4. Коваленко А. Відповідальність виконавчої влади: порівняльно- політологічний аспект. Віче. 2001. №11.</p> <p>5. Павленко Р. Парламентська відповідальність уряду: порівняльний аспект. Людина і політика. 1999. №15.</p> <p>6. Павленко Р. Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід. К.,2002.</p> <p>7. Сарторі Джованні. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідж. структур, мотивів і результатів. – К.,2001</p> <p>8. Шаповал В. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. К.,1995.</p>	підготовка конспекту лекції, 2 год. та конспекту семінарського заняття, 2год.	4 б. (вибірково, під час опитування на семінарі).	квітень 2024р.
Тема 6. Порівняльний аналіз партійних систем країн Європи та США	лекція, 2 год., семінарське заняття, 4 год.	1.Боднараш Г. В., Ротар Ю. Ю. Основні етапи розвитку партійних систем України, Румунії та Республіки Молдова: компаративний аналіз. Гілея. Збірник наукових праць. 2013. №5.	підготовка конспекту семінарського заняття, 2 год.	4 б. (вибірково, під час	квітень 2024 р.

		<p>2. Бойко О.Д. Україна 1991-1995. Тіні минулого чи контури майбутнього (Нариси з новітньої історії). К.,199</p> <p>3. Шведа Ю. Соціологія партійних систем Моріса Дюверже. Нова політика. 1996. №4-5.</p> <p>4. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посібник. Львів,2004.</p> <p>5. Шведа Ю.Р. Політичні партії: Енциклопедичний довідник. Львів,2005</p>		опитування на семінарі).	
Тема 7. Порівняльна характеристика виборчих систем	семінарське заняття, 4 год.	<p>1. Дахно І.І., Тимофієва С.М. Країни світу: Енциклопедичний довідник. К.,2007.</p> <p>2. Кіс І.Т. Виборчі системи та їх політичні наслідки. Нова політика. 1996. №2.</p> <p>3. Мазур О.Г. Виборчі системи: світовий досвід. Луганськ,1999.</p> <p>4. Рябов С. Г. Політичні вибори: Навчальний посібник. – К., 1998.</p> <p>5.. Сарторі Джованні Порівняльна конституційна інженерія: дослідж. структур, мотивів і результатів. К.,2001.</p>	підготовка конспекту семінарського заняття, 2 год.	4 б. (вибірково, під час опитування на семінарі). 10 б- контрольна робота 10 б. - виконання індивідуального завдання (захист реферату)	травень 2024 р.

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	<p>Структура розподілу балів в межах аудиторно-самостійної роботи студентів (лютий – червень 2024 р.):</p> <p>1) усні відповіді на семінарських заняттях – 30 балів (вісім оцінок на чотирнадцятьох семінарських заняттях);</p> <p>2) індивідуальна робота: підготовка та захист реферату з обраної теми– 10 балів;</p> <p>3) контрольна робота – 10 балів;</p> <p>Загальна кількість – 50 балів.</p> <p>Підсумковий контроль – іспит (екзамен) (червень 2024 р.):</p> <p>Письмовий іспит (в екзаменаційному білеті по 5 питань, з яких перші два (теоретичні) оцінюються максимально 15 балами, третє (практичне) питання – 10 балів, четверте (тестове) – 5 балів, п’яте (розуміння політологічних термінів та понять) – 5 балів.</p> <p>Загальна кількість – 50 балів.</p> <p>Сумарна кількість – 100 балів.</p>
-----------------------------------	---

		Завдання	Кількість балів
		1 теоретичне	15 балів
		2 теоретичне	15 балів
		3 практичне	10 балів
		4 тестове	5 балів
		5 знання політологічних понять та термінів	5 балів
		Разом	50 балів

Університетська шкала	Національна шкала
40 – 50 балів	Відмінно (5)
30 – 39 балів	Добре (4)
25 – 29 балів	Задовільно (3)
1 – 24 балів	Незадовільно (2)

Вимоги до письмової роботи	<p>Письмова контрольна робота є обов'язковою до виконання. Отримані студентом бали впливають на виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав повний обсяг навчального навантаження, передбаченого навчальним планом з даної дисципліни. На контрольну роботу виноситься 8 завдань: 2 – теоретичні, 1 – практичне, (перевірка вмінь застосувати набуті теоретичні знання у політологічному аналізі), 2 – на знання термінів та 3 -- тестові. Теоретичні завдання оцінюються за п'ятибальною шкалою, практичні і тестові – трибальною, а перевірка знань політологічних термінів оцінюється в 4 бали.</p> <p>Робота виконується на аркушах А – 4 доступним для сприйняття почерком. Теоретичні питання завершуються коротким висновком з окресленої проблематики.</p> <p>Реферативна робота об'ємом 12 сторінок також виконується на аркушах А – 4. Структура написання реферату: вступна частина; аналіз використаної літератури по темі (2-3 абзаци); характеристика обраної теми та перспективність її дослідження; визначення основних параметрів викладу матеріалу; наведення ілюстрованого матеріалу, що підтверджує аргументаційну базу; висновки; список використаної літератури. У випадку глибокого розкриття проблеми з відображенням авторської позиції реферат оцінюється 5 балами; обґрунтоване розкриття теми – 4 бали; неповне розкриття теми – 3 бали; високий рівень компілятивності – 2 бали ; розкриття лише одного аспекту дослідженого предмету – 0 – 1 бал.</p>
----------------------------	---

Семінарські заняття	Тема 1. Теоретико-методологічні основи порівняльного аналізу (2 год.)
	Тема 2. Політичні системи та їх середовище в порівняльному аналізі (2 год.)
	Тема 3. Сучасні соціополітичні поділи (2 год.)
	Тема 4. Інститути глави держави та парламентаризму в країнах Європи та США (2 год.)
	Тема 5. Порівняльна характеристика інститутів виконавчої влади в країнах Європи та США (2 год.)
	Тема 6. Порівняльний аналіз партійних систем країн Європи та США (4 год.)
	Тема 7. Порівняльна характеристика виборчих систем країн Європи та США. (2 год.)
	Тема 8. Тестова контрольна робота (2 год.)
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Належне виконання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) змісту питань планів семінарських занять (лютий – червень 2024 р.). Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять. 2) індивідуальна робота протягом лютого– червня 2024 р. <p>Студент (-ка) допускається до підсумкового контролю (іспиту – екзамен) у червні 2024 р. за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів.</p>

8. Політика курсу

Політика курсу “Порівняльна політологія” передбачає перездачу усіх пропущених занять та незадовільних оцінок. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарському занятті без поважної причини, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та перездачі індивідуальних робіт – вівторок, 15.00 год. – 17.00 год. Підставою для звільнення студентів від відпрацювання пропущених занять з поважної причини є медична довідка або заява студента, погоджена у деканаті. У випадку плагіату, виявів академічної недобросовісності (списування), недоброрядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові (-ці) повторно виконати необхідний вид роботи.

9. Рекомендована література

Батенко Т. Королі СНД: портрети 20 президентів (тенденції та закономірності розвитку в пострадянському просторі). Львів, 2002.
 Белов Д.М. Порівняльно-правовий аналіз інституту президентства України та Франції. К., 2005.
 Білоус А. Політико-правові системи: світ і Україна. Навч. посібник. К., 2000.
 Бурдяк В.І., Ротар Н.Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів. Чернівці, 2004.
 Ващенко К., Кордюк О., Павленко Р. Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні. К., 2000.
 Георгіца А.З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики. Чернівці, 1998.
 Давимука С., Колодій А., Кужелок Ю., Харченко В. Політичні режими сучасності та перехід до демократії. Львів, 1999.
 Дахно І.І., Тимофієв С.М. Країни світу: Енциклопедичний довідник. К., 2007.
 Дем'яненко Б. Порівняльний аналіз фашизму та сталінської моделі тоталітаризму. Нова політика. №1. 1999.
 Зеленко Т. “Навздогінна модернізація”: досвід Польщі та України. К., 2003.

- Зелінська М. Інститут президенства в Україні в контексті конституційної реформи. Політичний менеджмент. 2006. №3.
- ЗіллерЖак. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз. К.,1996.
- Інститут президенства. Хто є хто: Політичний довідник // Упор.:РоманюкА.,Скочиляс Л., Шведа Ю. Львів,1999.
- Ітвел Дж., Елмен М. Трансформація та інтеграція. Формування майбутнього Центральної та Східної Європи. К.,2000.
- Кармазіна М. Деякі особливості президенства на пострадянському просторі (1991-2004). Політичний менеджмент. 2005. №3.
- Кислий П., Чарлос В.. Становлення парламентаризму в Україні на тлі світового досвіду. К.,2002.
- Кречмер Г. Фракції . Партії в парламенті. К.,1999.
- Лісничий В.В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: Навчальний посібник. 2-ге видання, виправлене. К.,2004.
- Мазур О. Г. Вибірчі системи: світовий досвід. Луганськ,1999.
- Мартиненко Н. Бікамералізм як аспект демократичного представництва. Політичний календар. 2005. №2.
- Павленко Р. Парламентська відповідальність уряду: світовий та зарубіжний досвід. К.,2002.
- Політологічний енциклопедичний словник /Упорядник В.П.Горбатенко; За ред. Ю.С.Шемшученка, В.Д.Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. К.,2004.
- Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку /За ред. Ф.М.Рудича: Навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. К.,2002.
- Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів,2004.
- Ротар Н. Форми участі населення у політичних процесах. Навчальний посібник. Чернівці,2004.
- Рябов С. Г. Політологічна теорія держави. К.,1996
- Рябов С.Г. Бікамералізм без федералізму. Людина і політика. 2001. №1.
- Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів. Пер. з 2-го англ. вид. К.,2001.
- Телешун С. Державний устрій України: проблеми політики, теорії і практики. Івано-Франківськ,2000.
- Ткач О.І. Еволюція порівняльної політології: історичні періоди. Вісник Київського національного університету: філософія і політологія. 2003. №49.
- Уоттс Рональд Л. Федеративні системи /Перекл. з англ. Р. Ткачук; Гол. ред. і автор передм. Дж. Перлін; Наук. Ред. О. Старух. Харків,2002.
- Шаповал В. Зарубіжний парламентаризм. К.,1993.
- Шаповал В. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз. К.,1995.
- Шаповал В. Державний лад країн світу. К.,1999.
- Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посібник. Львів,2004.
- Шведа Ю.Р. Політичні партії: Енциклопедичний словник. Львів,2005.
- Шляхтун П.П. Парламентаризм: Словник-довідник. К.,2003
- Якушик В. Різновиди політичних режимів. Віче. 2005. №9.

Викладач

Москалюк М. Ф.